ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

Tibbiyotda robototexnika:Jarrohlik sohasida qo‘llanishi.

Isroilov Ulug’bek Begali o‘g‘li, Egamov Sultonjon Malikovich
Toshkent davlat tibbiyot universiteti “Biotibbiyot muhandisligi, informatika va biofizika” kafedrasi assistentlari

Abubakr Ahrorxonov
Toshkent davlat tibbiyot universiteti “2-son davolash ” fakulteti 1- kurs 118-A guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy tibbiyotda robototexnikaning, xususan, Da Vinci robotlashtirilgan jarrohlik tizimining ahamiyati va qo‘llanilish sohalari tahlil qilinadi. Da Vinci tizimi — bu minimal invaziv operatsiyalarni yuqori aniqlikda bajarishga mo‘ljallangan robot-assistent bo‘lib, u uch o‘lchamli (3D) stereotasvir, masofaviy boshqaruv va inson bilagiga nisbatan yuqori harakat erkinligi kabi texnologik afzalliklarga ega.Maqolada robotlashtirilgan jarrohlikning bemorlar va jarrohlar uchun afzalliklari yoritilgan.

Kalit so‘lar: Robototexnika, robotlashtirilgan tizim , masofaviy boshqaruv , minimally invaziv , kompyuter tizimi , operatsiya , reabilitatsiya , estetik natija , operatsion xona , reanimatsiya , innovatsiya , tibbiyot texnologiyasi , masofaviy operatsiya , endowrist, stereotaktik nazorat , robot-jarroh ,teleskopik manipulyator.

Аннотация: В статье анализируется значение и области применения робототехники в современной медицине, в частности роботизированной хирургической системы Da Vinci. Система da Vinci — это роботизированный помощник, предназначенный для проведения малоинвазивных операций с высокой точностью. Он обладает такими технологическими преимуществами, как трехмерная (3D) стереовизуализация, дистанционное управление и большая свобода движений по сравнению с человеческим запястьем. В статье освещаются преимущества роботизированной хирургии для пациентов и хирургов.

Ключевые слова: Робототехника, роботизированная система, дистанционное управление, малоинвазивная, компьютерная система, хирургия, реабилитация, эстетический результат, операционная, интенсивная терапия, инновации, медицинские технологии, дистанционная хирургия, эндокринная система, стереотаксическое управление, робот-хирург, телескопический манипулятор.

Abstract: This article analyzes the importance and application areas of robotics in modern medicine, in particular the Da Vinci robotic surgical system. The Da Vinci system is a robotic assistant designed to perform minimally invasive surgeries with high precision, and it has technological advantages such as three-dimensional (3D) stereo imaging, remote control, and greater freedom of movement compared to the human arm. The article highlights the benefits of robotic surgery for patients and surgeons.

Keywords: Robotics, robotic system, remote control, minimally invasive, computer system, surgery, rehabilitation, aesthetic result, operating room, intensive care, innovation, medical technology, remote surgery, endowrist, stereotactic control, robot surgeon, telescopic manipulator.

Da Vinchi jarrohlik roboti

Kelajak – Da Vinchi jarrohlik roboti bilan Jarrohlik ochiq amaliyotlardan boshlab, asta-sekin kam invaziv va kam shikastlovchi operatsiyalarga o‘tib, katta yo‘l bosib o‘tdi. Bu yo‘ldagi navbatdagi muhim bosqich – bu Da Vinchi jarrohlik roboti paydo bo‘lishi bo‘ldi. Tizim tajribali shifokor

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

boshqaruvida eng murakkab operatsiyalarni bajarishga qodir. Robotlashtirilgan jarrohlikning joriy etilishi nafaqat bemorlar, balki shifokorlar uchun ham katta foyda keltirdi. Gap shundaki, hatto laparoskopik amaliyotlarda ham shifokor asboblarni o‘z qo‘li bilan ushlab turadi — bu esa uzoq davom etadigan jarayonlarda charchashga olib keladi va qo‘lning tabiiy titrashini istisno qilmaydi. Hozir esa shifokor qulay ish joyida o‘tirgan holda samarali operatsiyalarni o‘tkazishi mumkin. Bu zamonaviy yordamchi — Da Vinchi roboti tufayli amalga oshmoqda. Robotlashtirilgan jarrohlik tarixi 30 yilni tashkil qiladi va AQSHda kosmonavtlar uchun "tibbiy yordamchi" yaratish g‘oyasi bilan boshlangan. NASA tomonidan ishlab chiqilgan ushbu qurilma shifokorga bemordan uzoqda bo‘lsa ham operatsiyani amalga oshirish imkonini berdi. Bu tajriba tibbiy xizmat ko‘rsatish samaradorligini oshirdi. Kosmik va harbiy tibbiyotdagi ishlanmalar natijasida bir qancha jarrohlik manipulyatsiyalarni bajara oladigan yordamchi robotlar paydo bo‘ldi. Robotli tizimlar orqali asoratlar xavfi kamaydi, to‘qimalar kamroq shikastlandi, shuningdek, bemorlarning shifoxonada yotish va tiklanish muddati qisqardi. Vaqt o‘tishi bilan robotlashtirilgan jarrohlik tez sur’atlar bilan rivojlandi. O‘tgan asrning oxirida **Intuitive Surgical**(rasm-5). kompaniyasi tomonidan Da Vinci roboti yaratildi. Bu robot buyuk ixtirochi va rassom Leonardo da Vinchi nomi bilan atalgan, chunki u birinchi bo‘lib qo‘l va oyoqlarini harakatlantira oladigan insonsimon robotni yaratgan edi. 2000-yilda AQSHning FDA tashkiloti Da Vinchi roboti yordamida tibbiy operatsiyalar o‘tkazishga ruxsat berdi. Shundan so‘ng robotli jarrohlik tez rivojlana boshladi — uni qo‘llash ko‘lami kengaydi va foydalanilayotgan davlatlar soni oshdi. Dastlabki operatsiyalar 7 soatgacha davom etgan bo‘lsa, hozirda bu vaqt 2–3 soatgacha qisqartirilgan. Rossiyada Da Vinchi roboti 13 yil avval paydo bo‘lgan va shu vaqt ichida uning yordamida 17 000 dan ortiq operatsiyalar bajarilgan. Bu son har yili ortib bormoqda. Buning sababi – yuqori samaradorlik, kam shikastlanish, kam qon yo‘qotilishi va bemor uchun tez tiklanish; shifokor uchun esa — qulaylik va yuqori ish sifati. Da Vinchi robot tizimi qanday ishlaydi? Da Vinci roboti uchta asosiy qismdan iborat: video stoyka, bemor konsoli va shifokor konsoli. Har biri o‘ziga xos funksiyalarga ega. Shifokor konsoli Shifokor uchun qo‘l va bosh tayanchi bo‘lgan qulay kreslo uzoq davom etadigan operatsiyalarda charchashni kamaytiradi(rasm-1). Shifokor maxsus manipulyatorlar orqali bemorning tanasidagi asboblarni boshqaradi va video oynasi orqali operatsiya maydonini sinchkovlik bilan kuzatadi. Bemor konsoli Bemor steril operatsion hududda operatsion stolga joylashtiriladi. Tayyorlov ishlari tugagach, robot bemor oldiga olib kelinadi; uning har bir manipulyatori bir martalik steril qoplamalar bilan qoplangan bo‘ladi. Operatsiya boshlanishidan avval tanaga kamera kiritiladi, bu kamera shifokorga har bir bosqichni aniq ko‘rsatadi. Qolgan uchta manipulyator ishchi asboblarni boshqaradi(rasm-2). Ishchi asboblar Juda kichik diametrli va 7 darajali erkinlikka ega (EndoWrist texnologiyasi bilan), bu ularning harakatlarini inson qo‘li harakatidan ustun qiladi. Tajribali shifokor tomonidan boshqarilgan holda, Da Vinci roboti shifokor bemorga bevosita tegmasdan aniqlik bilan harakat qiladi.

Rasm-1(konsol)

Rasm-2(Da Vinchi manipulyatorlari)

Da Vinci robotlashtirilgan jarrohlik tizimi Innovatsion robot yordamida amalga oshiriladigan jarrohlik tizimi, laparoskopik operatsiyaning minimal invazivligi bilan birga, ochiq jarrohlikdagidan aniqroq operatsiyalarni amalga oshirish imkonini beradi. Da Vinci robot-xirurgi Da Vinci innovatsion

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

robot yordamidagi jarrohlik tizimi laparoskopik operatsiyaning kam invazivligi bilan birga, ochiq jarrohlikka nisbatan aniqroq operatsiyalar o‘tkazish imkonini beradi. Ushbu tizim 3 ta asosiy qismdan iborat: jarroh konsoli, pasiyent konsoli va sensorli ekranga ega video konsol. Jarroh konsoli — jarrohga 7 ta erkinlik darajasiga ega aniq va miniatyura asboblarni ergonomik joystiklar orqali boshqarish imkonini beradi. Bu yerda kattalashtirilgan 3D stereotasvirda operatsiya maydoni ko‘rsatiladi va operatsiyaga oid muhim ma’lumotlar ham chiqadi. Konsol steril maydondan tashqarida joylashgan va jarrohning qo‘l hamda ko‘z qarash burchagini taqlid qiladi. U qo‘l harakatlarini uzatish bilan birga, titroqni ham kamaytiradi. Da Vinci SI jarrohga taktil aloqa beradi – jarroh harakatga javobni his qiladi. Jarroh o‘tirgan holatda ishlaydi, ish joyi uning tanasiga mos ravishda moslashtiriladi. Konsolda sensorli panel, avariya to‘xtatish tugmasi, quvvat tugmasi va kamera, manipulyator va energiya uzatishni boshqarish uchun oyoq panellari mavjud. Pasiyent konsolida to‘rtta manipulyator mavjud: birida videokamera, uchtasida – jarrohlik asboblari. Ular to‘liq jarrohning konsoli orqali boshqariladi. Pasiyent yonida yordamchi shifokor turishi kerak. Robotning aniqligi 30 mikrongacha bo‘lib, bu uni yuqori aniqlikni talab qiluvchi joylarda ishlatish imkonini beradi. Steril qoplamalar infeksiya xavfini kamaytiradi. Da Vinci robot-xirurgi dunyo bo‘ylab 15 yildan ortiq muddatdan beri qo‘llaniladi. Yuz minglab operatsiyalar va minglab tadqiqotlar uning samaradorligini va kam travmatikligini isbotlagan. Masalan, Da Vinci onkologik ginekologiyada organni saqlovchi va reproduktiv funksiyani saqlaydigan, keyingi jarrohlikka ehtiyoj qoldirmaydigan amaliyotlar, yurakning inson qo‘li eta olmaydigan joylaridagi operatsiyalarni amalga oshirish imkonini beradi. Afzallik va xususiyatlari: Kam invaziv laparoskopiya orqali sifatli vizualizatsiya — 3D ko‘rinish, kattalashtirish va yuqori aniqlik bilan ochiq jarrohlik bilan tenglasha oladi Aniqlik — 7 ta erkinlikka ega, 360° aylana oladigan va qo‘l titroqini kamaytiradigan kichik harakatchan asboblar inson qo‘lidan aniqroq harakat qiladi Jarroh to‘liq nazorat qiladi — robot mustaqil harakat qilmaydi, balki tajribali jarroh uchun aniq va yuqori sifatli asbobdir Operatsiya o‘tirgan holda o‘tkaziladi, ish joyi jarroh tanasiga mos ravishda moslashtiriladi Minimal travmatik operatsiyalar — laparoskopik usul sabab Qulay vizual nazorat — tabiiy qo‘l pozitsiyasi va ko‘rish burchagini taqlid qiluvchi tizim va 3D tasvirlar Keng vizualizatsiya imkoniyatlari — yuqori sifatli, ikkita qo‘shimcha ekran chiqarish imkoniyati. Da Vinci роботlashtirilgan xirurgiyasi bemorlar va xirurg uchun ko‘plab qulayliklarni taqdim etadi. Bu laparoskopik xirurgiyaning rivojlangan bosqichi bo‘lib, u bir qancha sohalarda an’anaviy xirurgiyani almashtirgan kam invaziv jarrohlikning yangi davridir. Da Vinci robotlashtirilgan xirurgiyasining afzalliklari Da Vinci roboti qon yo‘qotilishini va qon quyish zaruratini kamaytiradi. Ayniqsa, onkoxirurgiyada robotlashtirilgan jarrohlik amaliyotlari kamroq qon yo‘qotilishi bilan bog‘liq bo‘lib, bu esa operatsiya davomida yoki undan keyin qon quyish ehtiyojini kamaytiradi. Og‘riq kam — og‘riq qoldiruvchi vositalar kamroq kerak bo‘ladi, bularning barchasini Da Vinci roboti ta’minlaydi. Da Vinci robotlashtirilgan xirurgiyasi katta kesmalarni talab qilmaganligi sababli, bemorlar kamroq og‘riq his qiladilar va natijada og‘riq qoldiruvchi dori vositalari kamroq ishlatiladi. Qisqaroq kasalxonada yotish muddati. Robotlashtirilgan amaliyotlar ochiq jarrohlik usuliga nisbatan kasalxonada qolish muddatini kamaytiradi. Ba’zi amaliyotlarda bemorlar operatsiyadan keyingi kun yoki hatto o‘sha kuni uyiga javob beriladi. Bemorlar tezroq va osonroq tiklanish davrini boshdan kechiradilar va kundalik hayotdagi jismoniy faollikka tezroq qaytadilar. Infektsiyalanish xavfi kamroq. Robotlashtirilgan xirurgiyada qorin bo‘shlig‘i ochilmaganligi va qon yo‘qotilishi kamligi sababli, infeksiya xavfi kamayadi. Yaxshiroq kosmetik natija. Da Vinci robotlashtirilgan xirurgiyasi qorin devorida katta kesmalarni talab qilmaydi, barcha amaliyotlar 3 yoki 4 ta kichik teshik orqali amalga oshiriladi(rasm-3,4). Shu sababli bemorda deyarli hech qanday chandiq qolmaydi. Oddiy laparoskopik suratlar bitta kamera orqali olinadi, holbuki Da Vinci robotlashtirilgan xirurgiyasi ikki yuqori aniqlikdagi kamera orqali operatsiya davomida 10x/12x kattalashtirilgan uch o‘lchamli tasvirni taqdim etadi. Robotlashtirilgan asboblar odatda xirurg qo‘li yetib bormaydigan joylarga yetib boradi va inson ko‘zi ilg‘ay olmaydigan kichik tuzilmalarni ko‘rish imkonini beradi. Shu tarzda xirurg qorin bo‘shlig‘i yoki tananing boshqa bo‘shliqlaridagi ochiq jarrohlikda kirib bo‘lmaydigan joylarda ishlashi mumkin.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

Zamonaviy robot-xirurg to‘rtta avtomatlashtirilgan qo‘lga ega. Ulardan biri kamerani boshqaradi, qolgan uchtasi esa jarrohlik asboblarini ushlab turadi. Ikki qo‘l — xirurgning o‘ng va chap qo‘lini ifodalaydi. "Uchinchi" qo‘l esa to‘qimalarni ajratish va tortish, jarrohlik choklarini qo‘yish kabi qo‘shimcha vazifalarni bajaradi. Robot "EndoWrist" boshqaruv texnologiyasi bilan jihozlangan. Bu qurilma yettita erkinlik darajasi va ikkita o‘q atrofida aylanish imkoniyatini beradi, bu esa qo‘l va bilak harakatlarini taqlid qilib, ushlash yoki kesish imkonini beradi. Bu asboblarning keng harakat doirasi ikki o‘lchamli laparoskopik operatsiyalar davomida yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etadi. Hatto eng kichik qo‘l titrashi ham bu robotlashtirilgan texnologiya orqali yo‘q qilinadi. Tizim 6 Gts dan yuqori bo‘lgan qo‘l titrashlarini filtrlab beradi, shu sababli yuqori aniqlikni talab qiluvchi amaliyotlar xirurg tomonidan osonlik bilan amalga oshiriladi.

Rasm3-4(Da Vinchini ishlash jarayoni)

Da Vinci – bu ilg‘or jarrohlik roboti bo‘lib, minimal invaziv (kichik kesishlar orqali) operatsiyalarni yuqori aniqlikda bajarishga yordam beradi. U jarrohning harakatlarini robot qo‘llariga uzatadi va uch o‘lchamli (3D), kattalashtirilgan tasvir orqali operatsiya maydonini aniq ko‘rsatadi. Da Vinci robotidan yurak, urologik, ginekologik va boshqa murakkab jarrohlik amaliyotlarida keng foydalaniladi. Bu texnologiya og‘riqni kamaytiradi, tiklanish vaqtini qisqartiradi va asoratlar xavfini kamaytiraradi.

Konsol operatori, ya'ni asboblarni masofadan boshqaruvchi shifokordan tashqari, steril maydonda bemor yonida ishlovchi pasiyent stoykasi operatori ham faoliyat yuritadi. Bemor xavfsizligini ta'minlash maqsadida pasiyent stoykasi operatorining harakatlari ustuvor ahamiyatga ega. Da Vinchi robot-jarrohi ikki qismdan iborat: birinchi qism — bu shifokor-jarroh o‘tirib, maxsus joystiklar orqali robotni boshqaradigan operator xonasi. U monitor orqali operatsiya jarayonini kuzatadi. Ikkinchi qism — to‘g‘ridan to‘g‘ri jarrohlik amaliyotini bajarayotgan to‘rtta “qo‘l”ga ega robotdir. Qo‘llardan biri mini-kamera bilan jihozlangan bo‘lib, kattalashtirilgan tasvirni operatorga uzatadi, ikkinchisi yordamchi vazifasini bajaradi, qolgan ikki qo‘l esa maxsus jarrohlik asboblari bilan jihozlangan. Da Vinchi robotining qo‘llari 360 darajagacha harakatlana oladi, 12 martagacha kattalashtirish funksiyasi va kichik asboblari tufayli u juda aniq harakatlarni bajarish imkonini beradi. Bunday operatsiyalardan keyin bemorda katta jarohatlar o‘rniga faqat 0.5–1 sm atrofidagi kichik teshikchalar qoladi. Da Vinchi roboti orqali amalga oshiriladigan operatsiyalar Da Vinchi robot tizimi deyarli barcha turdagi operatsiyalar uchun mos keladi. Biroq, texnologiya qimmat va faqat maxsus o‘qitilgan mutaxassislar tomonidan bajarilishi mumkinligi sababli, u asosan murakkab operatsiyalarda qo‘llaniladi. Robot orqali Quyidagi sohalarda operatsiyalar o‘tkazilib kelinmoqda**:kardiologiyada,ginekologiyada,urologiya va andrologiyada,nefrologiyada va tibbiyotning boshqa sohalarida.**

Videostoyka Bu sensorli ekranga ega monitor bo‘lib, unda jarrohlik brigadasi operatsiyani kuzatishi mumkin. Robotik operatsiyaning xususiyatlari Oddiy ochiq operatsiyalardan farqli ravishda, robotli jarrohlik 1 sm dan katta bo‘lmagan kichik kesmalar orqali amalga oshiriladi. So‘ng kameralar va asboblar kiritiladi, jarroh esa o‘z konsolida qulay o‘rnashadi. U asboblarni boshqaradi va kameradan olingan uch o‘lchamli tasvir orqali o‘z harakatlarini nazorat qiladi. Shifokor stulda

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

qulay o‘tiradi, qo‘llari va boshi maxsus tayanchga ega, shu bois u klassik amaliyotlarga nisbatan kamroq charchaydi. Uskuna jarrohning qo‘l harakatlarini aniq takrorlaydi, bu esa bemor tanasida juda aniqlik bilan harakat qilish imkonini beradi. Tizim shifokorning tabiiy qo‘l titrashini butunlay bartaraf etadi, bu boshqa operatsiyalarda doim ham mumkin emas. Da Vinchi yordamida qanday kasalliklarda samarali operatsiyalar o‘tkaziladi? Zamonaviy jarrohlik imkoniyatlari har yili ortib bormoqda. Operatsiyalar turlari va robotdan foydalanayotgan davlatlar soni ko‘paymoqda. Hozirgi kunda Da Vinchi roboti yordamida o‘smalarni olib tashlash bo‘yicha operatsiyalar o‘tkaziladi. Bundan tashqari, urologiya, ginekologiya, umumiy, kolorektal va torakal jarrohlik, endokrinologiya va otorinolaringologiya (LOR) sohalari robotdan foydalanishda istiqbolli yo‘nalishlar hisoblanadi. Zamonaviy jarrohlikning jarroh uchun afzalliklari Da Vinci roboti – bu shifokor uchun zamonaviy yordamchi bo‘lib, asboblar harakati inson bilagidan ortiq. Bu esa tor operatsion maydonda ham samarali ishlash imkonini beradi. Robot yordamida bajariladigan operatsiyalar jarroh uchun "to‘liq ishtirok" effektini yaratadi va hatto ortiqcha vaznli bemorlarda ham operatsion maydonni to‘liq ko‘rishni ta’minlaydi. Ochiq yoki laparoskopik operatsiyalarda ko‘rish imkoniyati cheklangan bo‘ladi, biroq robotli operatsiyada optika yordamida uch o‘lchamli aniq tasvir olinadi. Robotik operatsiya vaqtida shifokorda qo‘l titrashi bo‘lmaydi, bu ayniqsa uzoq davom etadigan operatsiyalar uchun muhim. Yaxshi ergonomika – qulay o‘tirish holati, qo‘l va bosh tayanchlari – shifokor charchoqlarini kamaytiradi, bu esa ko‘p soatlik operatsiyalarda katta ahamiyatga ega. Robotik operatsiyalarning bemor uchun afzalliklari Asosiy afzalliklardan biri — atrof to‘qimalarning kam shikastlanishi. Bu esa qon ketish xavfini kamaytiradi va operatsiyadan keyingi og‘riqni yengillashtiradi. Shuningdek, quyidagilar bemorlar uchun muhim afzalliklardir: Asoratlar xavfini kamaytiradi Maxsus operatsiyadan keyingi korset talab qilinmaydi Katta chandiqlar va izlar qolmaydi — kesmalar 1 sm dan kichik Tiklanish davri qisqa bo‘ladi Tez orada kundalik faoliyatga qaytish imkonini beradi Davolash sifati yuqori bo‘ladi Da Vinchi bilan operatsiya qilganda asoratlar bo‘lishi mumkinmi? Har qanday operatsiya ma’lum xavf bilan bog‘liq. Shu sababli 100% xavfsizlikni kafolatlab bo‘lmaydi. Biroq, robotdan foydalanilganda to‘qimalarning kamroq shikastlanishi va qon yo‘qotilmasligi sababli ijobiy natija ehtimoli ancha yuqori bo‘ladi.

Tibbiyotdagi yutuqlari.

Robot og‘ir kasalliklarga chalingan bemorlarda ham yuqori natijalarga erishish imkonini beradi. Da Vinchi roboti yordamida davolanishni bepul yoki pullik asosda tashkil qilish mumkin. Bu robot mustaqil ravishda jarrohlik amaliyotlarini bajarishi mumkin. U mashhur ixtirochi Leonardo da Vinchi sharafiga nomlangan. U dunyoda birinchi bo‘lib qo‘l va oyoqlarini harakatlantira oladigan odamga o‘xshash robot yaratgan. Robot yordamida o‘tkazilgan ilk operatsiyalar 2000-yilda rasmiy ravishda jarrohlik operatsiyalarida robotdan foydalanishga ruxsat berilgan. Oradan bir yil o‘tib, ko‘krak qafasi va qorin bo‘shlig‘i operatsiyalarida undan foydalanishga ham ruxsat berilgan. Boshqaruv jarroh tomonidan masofadan turib amalga oshiriladi. Ushbu texnologiya mavjud bo‘lgan davr mobaynida 52 mingdan ortiq prostata saratoni operatsiyalari bajarilgan. Dastlabki operatsiya 420 daqiqadan ko‘proq davom etgan bo‘lsa, bugungi kunda bu vaqt deyarli uch baravarga qisqargan. Tizimning xususiyatlari va funksionalligi 2011-yilga kelib 1750 ta jarrohlik roboti ishlab chiqilgan. Ular yordamida murakkab operatsiyalar masofadan turib, bemorga bevosita tegmasdan bajariladi. Bu orada shifokor jarayonni to‘liq nazorat qiladi va har bir bosqichni kuzatib boradi. Da Vinchi apparatining urologiyadagi afzalliklari: Operatsion joyning kattalashtirilgan tasviri orqali aniq ko‘rinishga erishish Jarroh tomonidan masofadan boshqarish imkoniyati (konsol orqali) Yuqori aniqlikdagi 2D va 3D tasvirni monitor orqali uzatish 1 sm diametrga ega maxsus qurilmalar qo‘llaniladi — ular inson qo‘lini almashtiradi Bunday tizimlarning asosiy xususiyati — mexanik qo‘llar bo‘lib, ular jarrohning qo‘lini to‘liq almashtiradi va bemor to‘qimalari bilan bevosita aloqani cheklaydi. Bu esa infeksiya tushish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Da Vinchi qo‘llanilishi Da Vinchi qurilmasi urologik jarrohlikda butun dunyo bo‘ylab shifokorlar tomonidan qo‘llaniladi. Bunday operatsiyalarning yarmidan ko‘pi robot yordamida o‘tkaziladi. Ko‘pincha prostata bezini olib

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

tashlashda foydalaniladi, ba'zida esa buyrakni ablyatsiya qilish yoki siydik tizimi muammolarini bartaraf etishda qo'llaniladi. AQShda har yili 73 mingdan ortiq prostata saratoni o'smalari olib tashlanadi, ularning aksariyati robot yordamida. Fransiyada esa bu ko'rsatkich 25% ni tashkil etadi. Bunday tizimning keng tarqalishiga sabab — uning aniq afzalliklaridir: Chandiq va qon ketishi xavfini kamaytiradi Operatsiyadan keyingi og'riq kam bo'ladi Tiklanish muddati qisqaradi Organizm tezroq tiklanadi Yagona kamchilik — bu Da Vinchi tizimining narxi: u 1,5–2,5 million yevroni tashkil etadi. Biroq, bu uskunaning samaradorligi uning narxini oqlaydi.

Xulosa.

Zamonaviy tibbiyot jadal rivojlanayotgan soha bo'lib, unda yangi texnologiyalarning joriy etilishi inson salomatligini tiklash va hayot sifatini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. Ayniqsa, Da Vinci robotlashtirilgan jarrohlik tizimi bu borada katta yutuqlardan biridir. Ushbu tizim yuqori aniqlik, minimal invazivlik va bemor uchun kamroq travmatik muolajalarni ta'minlashi bilan ajralib turadi. Da Vinci tizimi jarrohga 3D HD formatdagi keng ko'lamli ko'rish imkoniyatini beradi, jarrohlik asboblari esa inson qo'liga nisbatan ko'proq harakat erkinligiga ega bo'lib, murakkab va nozik operatsiyalarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga imkon yaratadi. Bundan tashqari, tizim yordamida bajarilgan operatsiyalar bemor organizmiga kamroq shikast yetkazadi, qon yo'qotilishi kamayadi, tiklanish muddati qisqaradi hamda asoratlar xavfi sezilarli darajada kamayadi. Bu esa sog'liqni saqlash tizimi samaradorligini oshiradi va jarrohlik xizmatlarini yanada ishonchli qiladi. Shuningdek, Da Vinci tizimidan foydalanish jarrohning charchashini kamaytiradi, natijada u uzoq davom etadigan murakkab operatsiyalarni ham sifatli bajara oladi. Robotlashtirilgan jarrohlik texnologiyalari, jumladan, Da Vinci tizimi tibbiyotning ko'plab yo'nalishlarida, xususan, urologiya, kardiologiya, ginekologiya va umumiy jarrohlikda keng qo'llanilmoqda. Bu esa tibbiyotda texnologik inqilob yuz berayotganining yaqqol isbotidir. Kelgusida bu tizimning takomillashuvi va yanada ommalashuvi kutilyapti. Yangi modifikatsiyalar, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish imkoniyatlarining integratsiyasi orqali robot-assistent jarrohlik yanada mukammallashadi. Umuman olganda, Da Vinci robotlashtirilgan tizimi nafaqat jarrohlik amaliyotini yengillashtirmoqda, balki bemorlar uchun xavfsiz, ishonchli va samarali davolash imkoniyatlarini taqdim etmoqda. Bu texnologiya kelajak tibbiyotining ajralmas qismiga aylanmoqda va tibbiy xizmatlar sifatini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Malikovich, E. S. (2025). The Current State and Development Prospects of Teaching Information Technology in Medicine. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 5(4), 673-677.
2. Egamov, S. (2020). EPRA International Journal of Research and Development (IJRD). Архив Научных Публикаций JSPI.
3. Elmurotova, D., Arzikulov, F., Egamov, S., & Isroilov, U. Organization of direct memory access. *Intent Research Scientific Journal-(IRSJ), ISSN (E)*, 2980-4612.
4. Turapov, U. U., Isroilov, U. B., Raxmatov, A., Egamov, S. M., & Isabekov, B. I. (2024). Splay-Method of Model Acquisition Assessment. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, *5*(1), 934-936.
5. Жумабоев, С., & Исроилов, У. (2020). СОЗДАНИЯ СРЕДСТВ ЭЛЕКТРОННОГО ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШИМ ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ОБРОЗОВАНИЕ. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
6. Turapov, U. U., Isroilov, U. B., Guliev, A. A., & Muldanov, F. R. (2020). Non invasive glucometer of automatic measurement of the glucose level in blood. *Int. J. Eng. Adv. Technol*, *9*(3), 3331-3336.
7. Begali o'g, I. U. B., Malikovich, E. S., & Olimov, A. (2025). Bolalar tibbiyotida VR o'yinlari. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(5), 714-721.
8. Begali o'g, I. U. B., & Shuhratovna, S. D. (2025). Diabetiklar uchun mobil ilovalar va ularning samaradorligi. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(5), 710-713.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

9. Begali o‘g, I. U. B., & Mukarram, A. (2025). Kasalliklarning geografik tarqalishi xaritalari (GIS texnologiyalari). *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(5), 644-648.
10. Begali o’g, I. U. B., & Rustamovna, I. G. (2025). Dermatologiyada AI dasturlari orqali teri kasalliklarini aniqlash. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(5), 703-709.
11. Begali o‘g, I. U. B., & Shodmonovna, X. A. (2025). COVID-19 DAVRIDA TELEMEDITSINANING ORNI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(5), 698-702.
12. Begali o‘g, I. U. B., & Mohinur, M. (2025). Da Vinci roboti va jarrohlik amaliyotlari. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(5), 649-653.
13. Begali o‘g, I. U. B. (2025). Shaxsiylashtirilgan tibbiyot (Personalized medicine). *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(5), 682-688.
14. Begali o‘g, I. U. B., & Bahromov, H. (2025). Nanorobotlar orqali qon tomirlarini tozalash. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(5), 657-662.
15. Джуманов, Ж. Х., Юсупов, Р. А., Ахралов, Ш. С., Эгамбердиев, Х. С., & Исроилов, У. Б. (2019). Сув хўжалик фаолияти ўзгарган шароитларда ер ости сувлари ҳаракатини математик моделлаш (Зарафшон воҳасининг Дамхўжа сув олиш иншоати мисолида)/Муҳаммад Ал-Хоразмий Авлодлари илмий-амалий ва ахборот-таҳлилий журнали. *Муҳаммад АлХоразмий авлодлари илмийамалий ва ахбороттаҳлилий журнали.–Т.:«Fan va texnologiya» нашриёти*, (4), 10.
16. Isroilov, U. (2020). Пространственный анализ в задачах мониторинга уровней грунтовых вод Ферганской долины. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
17. Begali o‘g, I. U. B. (2025). The Importance of Integration in General Education Schools and Theoretical Foundations for Developing Teaching-Oriented Integrative Software. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *5*(4), 641-646.
18. Джуманов, Ж. Х., Холматов, Н. О., Исроилов, У. Б., & Муллажонов, Б. А. Стельмах АГ Вопросы хроностратиграфии и стратиграфического расчленения четвертичных отложений.